

Pedagoginis dvasingumas: inovatyvi sėkmingo ugdymo strategija

Lolita Jolanta
NAVICKIENĖ

Lietuvos muzikos ir teatro
akademija

ANOTACIJA. Šio teksto centre – žymaus Lietuvos muzikos edukologo Alberto Piličiausko suformuota pedagoginio dvasingumo samprata ir ja grindžiama inovatyvi ugdymo strategija. Apibrėžiant pedagoginį dvasingumą, analizuojant meilės kaip bendražmogiškos vertybės įtaką auklėjimo procesui bei pateikiant inovatyvius ugdymo principus, skatinančius ne tik mokinį mokyti, bet ir auklėti, atskleidžiamas pedagoginio dvasingumo taikymo ugdymo proceso metu tikslingumas. Lyginant mokslininko teorines įžvalgas su gretutine filosofine, psichologine, muzikologine, pedagogine literatūra bei švietimo ir mokyklos reformos dokumentais, straipsnyje pristatomas naujas pedagoginio dvasingumo terminas ir pateikiami inovatyvūs bendrojo lavinimo grandyje taikytini pedagoginiu dvasingumu grindžiami ugdymo principai.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI:

dvasingumas,
pedagoginis dvasingumas,
ugdymo principai,
ugdymo strategija,
bendražmogiškos
vertybės, meilė, motyvai,
motyvacija.

Dabarties visuomenėje, kai mokytojas, mokykla ir pati švietimo reforma dažnai atsiduria prieštarų ir kritikuojančiųjų akiratyje, kai pati pedagogo specialybė toli gražu nėra prestižinė (juk nemaža dalis diplomus įgijusių pedagogų taip ir nepraveria mokyklos durų), kai aplinkui akivaizdi dvasinių vertybių devalvacija, turinti tiesioginės įtakos besiplečiančiai kriminogeninių įvykių panoramai¹, o emigracijos mastai yra bauginantys, tampa aktualus ne probleminių „rezultatų“, t. y. pasekmių, likvidavimas, bet priežasčių, sukeliančių minėtas pasekmes, aiškinimasis ir jų sprendimas. Pasak Elvydos Martišauskienės, „galima sakyti, kad postmodernaus pasaulio iššūkiai kėsina į pačią dvasingumo šerdį, esminių vertybių neliečiamumą, ir tai vyksta globaliniu mastu. Ekonomikos kaita, beatodairiškas siekis efektyvinti gamybą verčia abejoti ne tik moralinių vertybių amžinumu, bet ir mokslo tikrumu. Stiprėja žmogaus priklausomybė nuo išorinių veiksnių, nesaugumas, o kartu ir kraštutinis egoizmas, pasireiškiantis vis šiuurkštesniu nežmoniškumu. Dvasingumo stygius tampa visuotinai pripažįstamu reiškiniu“ (Martišauskienė 2004: 7).

Ar dvasingumo stoka gali būti minimų problemų priežastis? Tikėtina, nes šios temos aktualumą rodo vis didėjantis mokslo visuomenės atstovų dėmesys dvasinių bei

1 Pvz., per 2012 m. Šiaulių apskrityje ištirta 360 nusikalstamų veikų, t. y. 21 % daugiau nei 2011 m., kurių padarymu įtariamai nepilnamečiai (Lietuvos statistikos departamento duomenys).

žmogiškųjų vertybių problematikai, analizei bei sklaidai: pastaraisiais metais įvairiose aukštosiose mokyklose rengtos mokslinės konferencijos, išleistos monografijos².

Pedagogo asmenybė, jo vertybės ir kompetencijos turi lemiamos įtakos ugdant jauną žmogų, perteikiant jam ne tik naujas žinias, formuojant gebėjimus ar įgūdžius, bet ir puoselėjant jo žmogiškąsias vertybes, tapsiančias reikšmingų ateities sprendimų moraliniu imperatyvu. Tačiau žmogiškųjų vertybių ugdymas ir puoselėjimas – sudėtingas uždavinys, kurį įgyvendinant būtina auklėjimo šeimoje bei mokykloje vienovė. Tai liudija šie faktai: vien 2011 m. į emocinės paramos telefonu tarnybą „Vaikų linija“ bandyta paskambinti 4,2 mln. kartų³, o 2009 m. Florencijoje (Italija) vykusioje konferencijoje „Vaiko gerovės indikatoriai“ pristatyto UNICEF organizacijos 29 valstybėse atliko tyrimo duomenimis, Lietuvoje vaikams tėvai ypač mažai skiria dėmesio – vidutiniškai 7 min. per dieną ir jie jaučiasi nelaimingiausi Europoje (pagal bendrus tyrimo rezultatus, Lietuva užėmė priešpaskutinę 28 vietą, po jos sekė tik Malta)⁴. Todėl tampa aktuali dvasingo mokytojo, galinčio ne tik pasirinkti tinkamą visapusiškų kompetencijų ugdymo kryptį, atspindinčią pagrindiniuose švietimo dokumentuose mokymo procesui keliamus reikalavimus, bet ir gebančio mokinį orientuoti dvasingumo, dorinių vertybių saviugdos linkme, reikmė.

Dvasingumo apibrėžtis

Dvasingumo apibrėžtį nagrinėjo nemažas būrys tiek mūsų šalies, tiek užsienio mokslininkų. Tačiau skirtinga filosofų bei teologų pozicija dvasios atžvilgiu lemia požiūrių įvairovę: materialistai ją tapatina su sąmone, intuityvistai – su intuicija, egzistencialistai – su egzistencija, jos esmę siedami su gamta arba su Dievu, personalistai – su asmenybe, neotomistai – su substancine kūno ir dvasios vienove. Pasak Martišauskienės, požiūris į dvasinį pradą kaip į antgamtinį reiškinių, siejamą su dieviška jo prigimtimi, padėjo krikščionybei suformuoti žmogaus kaip asmens statusą ir kartu atskleisti svarbiausius dvasinių galių ypatumus (substancionalumą, transcendentalumą), sukurti patį

- 2 Pz., nuo 2010 m. vykstantys tarptautiniai humanistinės pedagogikos skaitymai; V tarptautinė mokslinė konferencija „Dvasingumo sklaida ugdymo realybėje“ (Lietuvos edukologijos universitetas, 2012); II tarptautinė judėjimo „Dvasingumas ir muzikinis ugdymas“ mokslinė praktinė konferencija „Kultūros jungtys: dvasingumas, muzika, ugdymas“ (Vilniaus universitetas, Klaipėdos universitetas, 2013); taip pat publikacijos (Kievišas 2009; *Ugdymo...* 2012).
- 3 Vaikų linija, 2012 m. balandžio 23 d. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://naujienos.vaikulini-ja.lt/lt/naujienos/2012/04/23/tvai-savo-vaikams-kasdien-skiria-po-7-min/> [žiūrėta 2013 08 26].
- 4 UNICEF tyrimas: lietuviai savo vaikams skiria 7 minutes per parą. [interaktyvus]. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2009 m. vasario 12 d. Prieiga per internetą: <http://www.socmin.lt/index.php?-1184351998> [žiūrėta 2013 08 26].

dvasingumo terminą (Martišauskienė 2004: 8). Todėl ir šiandien laikomasi nuomonės, kad krikščioniška dvasingumo samprata labiausiai atskleidžia jo esmę, nors būta ir siauro dvasingumo aiškinimo, siejant jį tik su religinėmis praktikomis.

Visgi populiariesnė tapo dvasingumo kaip visaverčio asmens santykio su pasauliu samprata, kai jame įžvelgiama ir dieviškoji būtis. Dėl šios priežasties krikščioniška dvasingumo samprata, gavusi pradžią Pauliaus laiškuose, kur dvasingumu laikoma visa, kas yra iš Dievo, ir pakilusi iki šių laikų žmogaus asmeninio santykio su Kūrėju kaip visų žmogiškų santykių įprasminimo pagrindo, ir šiuo metu išlieka ryškiausia. Tad dvasingumas, pasak Martišauskienės, – „tai autentiški asmens santykiai su pasauliu, su meile tiesai, gėriui, grožiui, persmelkiantys visą būtį ir nusidriekiantys Kūrėjo link“ (Ibid.: 13).

Klasikinėje filosofijoje dvasingumas yra tarpinė sąvoka, sujungianti išskaidytą tikrovę ir ją pakylėjanti į moralės, teisės, švietėjiško gyvenimo, religinio jausmo, natūralaus pasaulio išgyvenimo ir pažinimo aukštumas, o šiuolaikinėje filosofijoje esama įvairialypių dvasingumo interpretacijų, kurias lemia kintančios šiuolaikinės paradigmos, pvz., kosmoso, evoliucionizmo ir kt. (Oleksiuk 2009). Leono Jovaišos apibrėžtyje dvasingumas suprantamas kaip „vertybinės sąmonės pirmumas prieš biologinius ir materialinius poreikius. Tai praktinis gyvenimas tiesos, gėrio, grožio šventumu, tai prasmingo sąlyčio su pasauliu ir metapasauliu išgyvenimas“ (Jovaiša 2001: 188). Vidos Aramavičiūtės manymu, dvasingumo raiška neatsiejama nuo esminių dvasinių vertybių, t. y. nuo individo gebėjimo ne tik jas pasirinkti, bet ir paversti vidine kūrybine paskata, vidiniu turiniu, vidine savastimi arba internalizuoti vertybes. Tad dvasingumas yra esminė ypatybė žmogaus, „kuris įgyvendina aktyvų siekį rasti aukščiausią savo egzistavimo prasmę, susieti savo gyvenimą su absoliučiomis vertybėmis ir tuo pačiu įsijungti į bendražmogiškos kultūros dvasinį universumą“ (Aramavičiūtė 2010: 155). Tačiau anksčiau paminėtos dvasingumo apibrėžtys nepaliečia dvasingumo pedagoginės, didaktinės pusės, neakcentuoja dvasingumo kaip šiuo metu ypač aktualios ugdomojo proceso sudedamosios dalies, savito ir reikalingo ugdymo įrankio, nenagrinėja šios kategorijos puoselėjimo, formavimo ugdymo procese galimybių. Todėl aktualu panagrinėti naują būdą – Alberto Piličiausko siūlomą pedagoginį dvasingumą, sudarantį prielaidas dvasingumui realizuoti ugdymo procese.

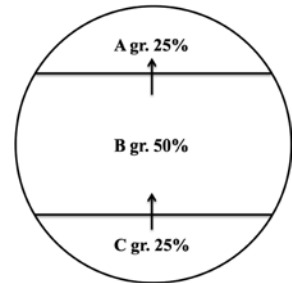
Pasyvaus dorovingumo įtaka dvasingumo turiniui

Kaip minėta, dvasinių vertybių krizė sukelia įvairias problemas, sąlygoja tokias tendencijas, remiantis kuriomis teiginys „Kokia mokykla – tokia ir visuomenė; kokia visuomenė – tokia ir mokykla“ nekelia abejonių. Pasak Piličiausko, šių dienų mokykloje asmenybės dorinimas orientuojamas pasyvaus dorovingumo linkme, nes taisyklių ir

draudimų kūrimas nesudaro prielaidų skatinti, provokuoti ugdytinių mąstyti ir kuo giliau pajaušti bei emociškai išgyventi teigiamas bei neigiamas dorovines situacijas (Piličiauskas 2005 (1))⁵. Kodėl svarbu provokuoti ugdytinių mąstymą? Į delikventinių elgesį linkę paaugliai, padarę nusikalstamą veiką, vėliau motyvuodami tokio elgesio priežastis neretai atskleidžia negebėjimą „pabūti kito kailyje“, t. y. nelavintą mąstymą ir jausmus, empatiją ir vaizduotę, be kurių sunku įsijausti į svetimą skausmą ar kitus sunkius išgyvenimus. Pasak Piličiausko, „be mąstymo ir jausmų sąveikos piliečio neišugdysime, nes jis nesupras pareigos, atsakomybės ir aukojimosi prasmės“ (Ibid.).

Cia tikslinga pateikti minimo autoriaus pavyzdį, kuriame mokyklos klasė nagrinėjama ne mokymosi rodiklių, bet dorovingumo požiūriu. Ugdytinių bendruomenė prilyginama žemės planetai, o mokiniai suskirstomi į dvi dalis – šiaurės ir pietų ašigalio gyventojus, kurių kiekviena dar padalijama į doriškai aktyvius ir pasyviuosius (žr. pav.).

Matome, kad „Žemės planetoje“ tankiausia „apgyvendintas“ pusiaujaus, o ašigalių kryptimi tankumas mažėja. Siekiant aiškiau suvokti analizuojamą problemą, Piličiauskas siūlo įsivaizduoti „šiauriečius“, kurie savo prigimtimi (A grupė) yra jautrūs svetimam skausmui, linkę užjausti artimą, dėl jo aukotis; tai – aktyvūs dorovingieji mokiniai. Jų priešingybė – „pietiečiai“, asmenys, kuriems trūksta empatijos, jie paveikti auklėjimo ar kitų veiksnių ir yra gerokai abejingiesni arba net visiškai abejingi artimo ir aplinkos problemoms (C grupė). Dažniausiai A ir C grupių ugdytinių „klasėje-planetoje“ yra vienodas kiekis (apytiksliai po 25%). Likusią gausiausią B grupę (akivaizdu, kad šis procentinis grupių santykis yra sąlyginis) mokslininkas siūlo pavadinti dorovingais žmonėmis, kurie gerbia ir vykdo visuomenėje nusistovėjusias bendravimo normas (pavyzdžiui, Dekalogo įsakymus ar valstybėje galiojančius įstatymus, būties tradicijas, vietos gyvenamosios papročius ir pan.), tačiau, stengdamiesi nepažeisti Baudžiamojo ar Civilinio kodeksų reikalavimų, jie išlieka pasyvūs tam, kas vyksta aplink ir tiesiogiai jų neliečia. Tai savotiškas kontrastas aktyviems „šiauriečiams“ (A grupės ugdytiniams), kurie, kaip buvo minėta, ne tik vykdo visus įstatyminius aktus, laikosi nusistovėjusių tradicijų ir papročių, bet jiems yra būdingas rūpinimasis kitais, aukojimasis visuomenės, artimo labui. Tad A grupė – aktyvūs dorovingieji,

Pav. Ugdytinių pasiskirstymas klasėje dorovingumo prasme (pagal Navickienė et al. 2007).

5 A. Piličiauskas 2005–2010 m. internetiniame puslapyje www.piliciauskas.lt rengė mėnraštį „Pedagoginės aktualijos Piličiausko akimis“ (PAPA), kuriame dėstė savo poziciją aktualiais švietimo klausimais.

arba pilietiškumo nuostatas įsisažmoninę asmenys. Juos galėtume pavadinti dvasingais žmonėmis⁶.

Pasak Piličiausko, tikroji šio „vertybinio gaublio“ paskirtis – palengvinti ugdytojui (ypač klasės auklėtojui) suvokti jo auklėjamųjų pastangų taktiką: gerai pažindamas savo mokinių vertybines orientacijas pedagogas ugdymo procese privalėtų remtis dvasingaisiais mokiniais, t. y. „šiaurės ašigalio gyventojais“. Jie – auklėtojo asistentai, konkretūs sektinos elgsenos pavyzdžiai.

Nors dvasingumo turinio klausimas svarbus kiekvienam piliečiui, tačiau, kaip žinia, elgesiui bei veiksams ypač reikšmingi vertybių prioritetai. Piličiausko nuomone, dabarties mokykloje vienas akivaizdžiausių probleminių klausimų yra paritetiškumo tarp dvasinių ir materialinių vertybių ugdymo nebuvimas. Materialinėmis vertybėmis ugdymo procese mokslininkas laiko žinias, gebėjimus ir įgūdžius, kuriems formuoti keliami pažintiniai („kas, kur, kada?“) ir psichomotoriniai lavinamieji ugdomieji tikslai („kaip tai padaryti?“); o dvasinėmis vertybėmis įvardija emocinių („kokius jausmus sukėlė šios žinios, gebėjimai?“) ir dorinių tikslų („kokią įtaką teikiamos žinios ir gebėjimų formavimas turėjo ugdytinio asmeniniam gyvenimo tikslui, požiūriui į save suvokti?; ar tai paskatins jo asmeninį tobulėjimą?“ ir pan.) įgyvendinimą (Navickienė et al. 2007). Minėtų neigiamų tendencijų žalos suvokimas ir dorinių bei dvasinių vertybių svarba taip pat pabrėžiama pirmuosiuose pagrindinių švietimo dokumentų puslapiuose⁷.

Tačiau kokias vertybes – materialias ar dvasines – įsitikinimų bei idealų pavidalu savyje lengviau savarankiškai interiorizuoti? Akivaizdu, kad lengviau savarankiškai išsiaiškinti ir interiorizuoti teorines žinias bei gebėjimus, nei įsisažmoninti, pvz., pagarbos žmogui ir pagalbos jam (ištikus nelaimėi) svarbą. Todėl dvasingumo ugdymo darbe Piličiauskas pataria remtis bendražmogiškais fundamentaliomis vertybėmis – Meile, Tikėjimu, Viltimi bei jų pagrindu „išsirutuliojusiu“ aukojimusi ir ištikimybe, pagarba ir tolerancija, laisve ir pareiga, kantrybe ir supratingumu. Minėtos bendražmogiškos vertybės (Meilė, Tikėjimas...) sudaro palankias sąlygas dvasingumui (kuriame atsiranda vietos ir tolerancijai skirtingoms vertybėms) įvairiakultūroje erdvėje puoselėti. Pastarojo teiginio teisumą Piličiauskas atskleidė paskutiniajame praėjusio amžiaus dešimtmetyje vadovaudamas privačiai muzikos mokyklai „Credo“, kurioje mokėsi katalikai, stačiatikiai, musulmonai, kelių religinių sektų, taip pat netikintys mokiniai (Navickienė 2012).

6 Šiame darbe siūloma supaprastinta žmonių (taip pat ir klasės mokinių) grupavimo schema, reflektuojanti jų vertybines būties orientacijas: pirmiausia visus skirstome į nedorovingus ir dorovingus, o pastaruosius – į pasyvius ir aktyvius, arba dvasingus (Navickienė et al. 2007).

7 Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos [interaktyvus]. 2008 08 26. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/ugdymas/docs/Programos2003.pdf> [žiūrėta 2013 08 27].

Šios mokyklos ugdymo procese greta įprastinių muzikinio ugdymo tikslų buvo nevengota priartėti ir prie gyvenimo tikslo sampratos ar žmogiškosios būties prasmės įsisąmoninimo. Tad pats ugdymo procesas buvo paverstas dvilypiu junginiu, kurį sudarė ne tik muzikinės patirties formavimas, bet ir dvasinės minimos patirties perteikimas. Tokia taktika buvo pavadinta *pedagoginiu dvasingumu*.

Pedagoginis dvasingumas

Gausioje dvasingumo terminų panoramoje terminas „pedagoginis dvasingumas“ yra naujas savo turiniu, tad specialaus termino įteisinimas reikalingas ir specialiai ugdytojo pozicijai akcentuoti: ugdytojas negali apsiriboti ir pasilikti pasyvaus dorovingo asmens vertybių lygmenyje⁸, nes šiam būdingas pasyvumas ir stebėtojiškas gyvenimo būdas (jo *credo* galėtų būti toks: „savo pareigas atlieku sąžiningai, nusikaltimų nedarau nei prieš Dievą, nei prieš visuomenę, nei prieš savo sąžinę, o visa kita man nerūpi...“). Tačiau dabarties ugdytojas, priešingai nei daugelio kitų profesijų atstovai, neturėtų būti moraliai pasyvus, nes jis yra susijęs su žmogiškosios būties esme, jos puoselėjimu, t. y. nuo jo (mokytojo, vaiko tėvo, tikėjimo tiesų skleidėjo ir pan.) darbo kokybės labai priklauso kiekvieno žmogaus likimas – būties prasmės suvokimas, įsisąmoninimas ir visuomenės ateitis. Galėtume teigti, kad tradicinio dorovingumo galbūt pakanka kitų specialybių atstovams (žemdirbiui ar farmacininkui, teisėtvarkos ar verslo atstovui), tačiau pedagogas privalo būti ne tik dorovingas, bet ir dvasingas, t. y. ne tik sąžiningai atlikti pareigas, laikytis įstatymų, gerbti žmogiškąsias vertybes, bet ir altruistiškai dirbti žmonių labui. Kitokio mokytojo – egoistiško ugdytojo paveikslas – sunkiai įsivaizduojamas sėkmingai dirbančios mokyklos erdvėje. Akivaizdu, kad pedagoginis dvasingumas liudija žmogiškųjų idealų interiorizacijos lygmenį, kurio vienas esminių požymių – tvirtas asmens pasiryžimas aktyviai siekti tolesnio dvasinio tobulėjimo kaip prielaidos, lemsiančios jo veiksmų, nukreiptų į kitų žmonių gerovę, efektyvumą. Tad pedagoginį dvasingumą būtų galima įvardyti kaip įsisąmonintų dorinių idealų ir jų aktyvios altruistinės sklaidos visuomenėje sumą (Piličiauskas 2005 (2)).

Tačiau kokia pradinė jėga (*initium*) verčia mokytoją būti aktyviu? Kas jį skatina veikti, aukotis kitų labui neskaičiuojant materialinio atlygio ar galimybės kilti karjeros laiptais? Be įprastinių pedagogo profesijos privilegijų (pvz., ilgesnės atostogos), būtina esminė priežastis. Ja Piličiauskas įvardija meilės ir pagarbos mokiniui, pastarojo tėvams, kolegoms, t. y. visiems mūsų bendruomenės nariams, jausmą. Taigi galima teigti, kad

8 Čia tikslinga prisiminti „klasėje-planetoje“ esančią gausiausią B grupę, t. y. „pusiaujo gyventojus“.

pedagoginis dvasingumas – tai meilės ir pagarbos sklaida ugdymo proceso partneriui, vykstanti išmintingų reikalavimų erdvėje. Šis pedagoginio dvasingumo apibrėžimas akcentuoja darnios meilės ir reiklumo sąveiką, kuri yra esminė žymė, išskirianti jį iš kitų jo rūšių⁹.

Meilės reikšmė dvasingumo struktūroje

Kaip teigia Piličiauskas, be dvasinio būvio, kurį sukelia Meilės būseną, neįmanomas tikras, juolab – paslėptas, altruistinis veiksmas ar aktyvumas¹⁰. Būtent šios dvasinės vertybės puoselėjimo labiausiai stokoja šiuolaikinė ne tik Lietuvos, bet ir viso pasaulio pedagogika. Ir ne tik ji: dabarties žmogaus kasdienybei ir būčiai labai trūksta meilės. Formuojasi situacija, kai vykstančios globalizacijos procese vyraujantys rinkos dėsniai, kasdienė konkurencinė kova natūraliai skatina priešiškamą partneriui, pavydą dėl jo sėkmingos veiklos, neretai peraugantį į neapykantą, kerštą. Tokiomis aplinkybėmis šių dienų ugdymo turinyje ir procese atrasti vietos artimo meilės puoselėjimui – sudėtinga. Antra, toks padėties vertinimas liudija akivaizdžią būtinybę mokykloje puoselėti dvasingumą ir meilę.

Apie meilę rašė daugelis mokslininkų, menininkų, įsimylėjų, ją neigiančių agnostikų bei nihilistų. Vieniems ji – nepakartojama būseną, skiriamasis žmogaus bruožas, kitiems – paprasta abstrakcija. Šiuokart svarbu įvardyti mylinčios (įsimylėjusios) asmenybės dvasinį aktyvumą objekto atžvilgiu, nes nuoširdi meilė žmogui (žmonijai, tėvynei, gamtai...) gali tapti svarbiu piliečio socialinį aktyvumą lemiančiu motyvu. Šis jausmas natūraliai gali virsti altruistinio aukojimosi būseną, skatinančia pareigos išgyvenimą, pilietinio principingumo tapsmą, rūpestį dėl vaiko sveikatos, Tautos išlikimo ir jos istorinio tęstinumo, ateinančių kartų ar būsimos šalies gerovės. Tačiau šiandieninėje mūsų visuomenėje ir mokykloje Meilės puoselėjimo siekiamybė yra nepopuliari, jos tarsi gėdijamasi, abejojama jos galia, nevengiama pasityčioti iš to, kas drįsta apie ją užsiminti¹¹... Įvairios pedagogikos teorijos ir dalykų metodikos nuolat pataria mokytojui būti jautriam mokinio pažangai, jo gerai atliktiems darbams; tik ar bus reikšmingi bejausmiai ir iš

9 Piličiauskas nurodo įvairius dvasingumo terminus: meno dvasingumas, jėzuitiškas dvasingumas, krikščioniškas dvasingumas, ikonos dvasingumas, šokio dvasingumas, nesumeluotas socialinis dvasingumas, senamiesčio dvasingumas, rytietiškas dvasingumas, fengšui dvasingumas, šiuolaikinis dvasingumas, dekadentiškas dvasingumas, baltiškasis dvasingumas, ignaciškasis dvasingumas, desakralizuotas dvasingumas, vakarietiškos Europos dvasingumas, tingus dvasingumas, marmurinis dvasingumas, katalikiškasis dvasingumas... (Piličiauskas 2005 (1)).

10 Meilės reikšmė ugdymo procese nagrinėjama daugelyje mėnraščio PAPA numerių (Piličiauskas 2005).

11 Tam turi įtakos ir masinių informacijos priemonių pozicija aktualijų atžvilgiu, kai neretai Meilė sutapatinama su seksualiniu potraukiu, o pirmuose puslapiuose skelbiamos kriminalinės naujienos nepalieka vietos Meilės ar dvasinio grožio sklaidai.

įpratimo sakomi padėkos žodžiai? Jie (kaip ir rafinuota mimika) geriausiu atveju liudys „valdišką mandagumą“, kurio ribotą pedagoginį efektyvumą ugdytojas greit pajus. Visai kitoks taps meilės šilumos kupinas bendravimas ir jo „padiktuotos“ balso intonacijos, akių žvilgsnis, padedantis spręsti tiek drausmės klasėje problemas, tiek lemiantis sklandžius mokinio ir mokytojo tarpusavio santykius.

Tačiau ar įmanoma puoselėti šį jausmą kitam asmeniui (pavyzdžiui, mokiniui ar kolegai mokytoju), jei jo neturi pats ugdytojas? (O jei kitas asmuo tave niekina, apkalba, šmeižia?) Ar įmanoma mylėti socialiai apleistą žmogų? Atsakymas į visus panašius klausimus, pasak Piličiausko, vienodas: galima ir būtina. Ir ne vien todėl, kad tikinčiajam krikščioniui tai nurodo Naujasis Įstatymas: „tai mano įsakymas, kad vienas kitą mylėtųmėte, kaip aš jus mylėjau“ (Jn 15).

Tikslinga pateikti keletą psichologinių tyrimų pavyzdžių, akcentuojančių meilės jausmo svarbą. Gimęs kūdikis glaudžiasi prie motinos instinktyviai reikalaujamas ne tik maisto, bet ir meilės, šilumos, švelnia intonacija sakomų žodžių, glamonijų. Neobihevioristų Nealo Millerio ir Johno Dollardo moksliniai tyrimai rodo, kad pirminė vara¹², t. y. alkis ir skausmas, sukelia antrinę varą, pvz., nerimą ir baimę, kuriai didelę įtaką turi kalba, žodis ir lytėjimas (Dollard, Miller 1950). Françoise Dolto tyrimai su kūdikiais, kurių motinos buvo mirusios, atskleidė didelį medicinos seserų sakomų švelnių žodžių ir lytėjimo poveikį naujagimių imunitetui (Dolto 1997). Dar praėjusiame amžiuje atlikti tyrimai leido nesunkiai numatyti tas tendencijas bei rezultatus, tikėtinus sulaukti iš gaušėjančių asocialių šeimų, kurių vaikai nesupranta meilės, švelnumo, asmenybės dvasinio artumo ir pan. Būtent tokiems mokiniams ir paaugliams labiausiai reikės jautrumo, savitarpio supratimo, nes nepatyrę šių jausmų jie ne tik nerodys meilės žmogui, asmeniui, bet ir patys neturės elementaraus gailesčio ar atjautos. Akivaizdu, kad mokykloje šių dvasinių gebėjimų ugdymas būtų ypač aktualus. Tačiau bendravimui su šiomis socialinėmis aukomis yra būtinos ne tiek žinios, kiek humanistiniai bendravimo ir bendradarbiavimo santykiai. Čia tampa ypač svarbus mokytojo gebėjimas mylėti vaikus, jo dvasingumo bei empatijos lygis¹³.

Be ankstyvosios vaiko asmenybės formavimosi šeimoje patirties, ypač reikšmingas 2–3 metų amžiaus tarpsnis, kai pradeda reikštis prievartos ir egoizmo požymiai bei aki-vaizdi siekiamybė jėga užimti lyderio pozicijas. Dar vienas probleminis metas – akademinis (ikimokyklinis, priešmokyklinis ir mokyklinis). Jei vaiką ugdo pedagogas, savo

12 Vara – tai veiksnys, sukeliantis veiksmus, bet nelemiantis jų pobūdžio (išsamiau – Butkienė, G.; Kepalaitė, A. *Mokymasis ir asmenybės brandimas*. Vilnius: Margi raštai, 1996).

13 Tokias auklėjamąsias pedagogo pastangas pervertinti sunku, nes dabartiniai vaikai po 10–20 m. rūpinsis dabartinės darbingos visuomenės globa...

pareiga pripažįstantis tik žinių, mokėjimų, įgūdžių perteikimą, o į dvasingumo ugdymą, meilės sklaidą žvelgiantis kaip į jo pareigas neįeinantį „balastą“, natūralu, kad tokio mokytojo asmenybė, negebėdama patraukti savo žmogiškosiomis savybėmis, stabdys ir dalykinių žinių patrauklumą. Jei šeima ar mokykla neįvaidins reikiamo vaidmens jaunos asmenybės formavimesi, šį vakuumą greitai užpildys gatvės kultūra su visomis savo pasekmėmis. O jei mokykloje vaikas vertinamas tik pagal savo mokymosi rodiklius, jei jis verčiamas rengtis kovai su konkurencinga visuomene? Akivaizdu, kad biologinio ir dvasinio pradų konfrontacija – užprogramuota. Todėl meilės kupino reiklumo tiek šeimoje, tiek ir akademinėje aplinkoje poreikis kaip niekada anksčiau yra aktualus ir didelis.

Alternatyvūs ugdymo principai pedagoginio dvasingumo kontekste

Kaip žinia, muzikos pedagogika – tai ne tik reikšminga, bet ir darbinės veiklos požiūriu aktuali profesinė erdvė, kurioje kiekvienas muzikos profesionalas gali rasti sau tinkamą savirealizacijos sritį. Neatsitiktinai net kelios šalies aukštosios mokyklos (Lietuvos edukologijos universitetas, Šiaulių universiteto Menų fakultetas, Klaipėdos universiteto Menų fakultetas, o nuo 2012 m. – ir Lietuvos muzikos ir teatro akademija) rengia bendrojo lavinimo mokyklos muzikos mokytojus. Tačiau pastarajame veiklos bare minėtų specialistų vis trūksta, nes nemažai pedagogines studijas baigusiu absolventų pasirenka darbą ne pagal specialybę (Paliukaitė 2005). Aiškinantis priežastis svarbu trumpai apžvelgti motyvų ir motyvacijos apibrėžtis, nes nuo motyvų priklauso kiekvienos veiklos pradžia, vyksmas ir sėkmė.

Psichologijos žodyne (1993: 177) motyvai apibūdinami kaip individo „aktyvumą skatinantys ir jo veiklos kryptį lemiantys aplinkos arba vidaus veiksniai, materialūs arba idealūs individo tikslai, individo veiksmų ir poelgių pasirinkimo priežastis, kurią pats individas suvokia“. Giedrė Butkienė ir Albina Kepalaitė nurodo, kad motyvai visada susiję su kuriuo nors stipriu poreikiu, nes pastarasis – visokio elgesio pradžia (Butkienė, Kepalaitė 1996: 225–230). Kilus poreikiui patiriama emocinė įtampa, o tai skatina veikti ir tą poreikį patenkinti. Suaktyvintas, suaktualintas poreikis tampa motyvu (Butkevičienė 2002: 156–162). Įvairūs motyvai ar jų visuma sukelia motyvaciją – elgesio, veiksmų, veiklos skatinimą (*Psichologijos...* 1993: 176–177). Patvariausia motyvacija yra susijusi su asmens identiteto plėtote, jo vertybių sistema, prasmingumo suvokimu (Barkauskaitė, Motiejūnienė 2004: 38–43). Akivaizdu, kad vien praktiniai ar dalykiniai aspektai motyvacijos (pvz., dirbti pagal įgytą diplomą) nenulemia. Čia tikslinga prisiminti Piličiausko pateikiamą sėkmingo ugdymo formulę, pagal kurią sėkmingas ugdymas (SU) įmanomas tuomet, kai keliamas užduotis galima realizuoti (R), kai ugdomojo proceso dalyvis jaučia

ugdomojo proceso naudą (N) ir drauge patiria malonumą (M) (Navickienė et al. 2007: 71). Tad $SU = R + N + M$ ¹⁴.

Pažvelkime į sėkmingo ugdymo formulę ar psichologijos žodyno pateikiamą motyvacijos apibrėžimą ugdomųjų tikslų, keliamų pamokų metu, aspektu. Pažintinių ir psichomotorinių lavinamųjų tikslų įgyvendinimas sąlygos sėkmingą keliamų užduočių realizavimą (R), emociniai ir doriniai ugdomieji tikslai bus susiję su malonumu ir naudos suvokimu, asmens identiteto plėtotė, jo vertybių sistema – taip pat su emociniais ir doriniais ugdomaisiais tikslais. Pedagogas, savo darbą suprantantis tik kaip teorinių žinių ir praktinių gebėjimų ugdymą, o moksleivių dvasingumo, dorinių vertybių formavimą priskiriantis tik šeimos prerogatyvai ar jam nepriklausančiam darbui, pamokų „balastui“, tikėtina, nesugebės realizuoti sėkmingo ugdymo, iškreips tikrąją ugdymo esmę bei nevykdys pagrindinių švietimo dokumentų reikalavimų. Tad tikslinga pateikti pedagoginiu dvasingumu grindžiamus ugdymo principus, sudarančius galimybes, pasak Piličiausko, ugdymo procese realizuoti ne tik materialias, bet ir dvasines vertybes. Šie principai (žr. priedą), pristatomi mokslininko internetiniame mėnraštyje PAPA bei plėtojami Piličiausko idėjas apibendrinančiuose leidiniuose (Navickienė et al. 2007; Navickienė 2012), čia pateikiami kaip profesijos *motto*, tikintis, jog jie galėtų tapti savitu pedagogo moraliniu imperatyvu.

Išvados

Alberto Piličiausko suformuluotas pedagoginis dvasingumas – tai nauja dvasingumo apibrėžtis, akcentuojanti dvasingumo edukaciškumą, jo pedagoginę, didaktinę pusę, šiuo metu ypač aktualią ugdymo procese. Inovatyvūs, pedagoginiu dvasingumu grindžiami ugdymo principai sudaro prielaidas į mokymą bei ugdomojo proceso dalyvių santykius pažvelgti naujai – dėmesį skiriant ne tik mokymui, bet ir auklėjimui. Šioje sampratoje pagrindinę vietą užimanti Meilė – viena svarbiausių moralinių kategorijų – yra būtina pedagogo darbe, ir jos kupinas reiklumas tiek šeimoje, tiek ir akademinėje aplinkoje yra aktualus ir didelis. Tad pedagogas, savo darbe gebantis sieti vieną pagrindinių bendražmogiškų vertybių – Meilę – su išmintingu reiklumu, sugebės realizuoti sėkmingo ugdymo procesą ir taip vykdys pagrindinius švietimo dokumentų reikalavimus.

Įteikta 2013 08 20

14 Čia galima tik pateikti hipotezę, kad ugdomojo proceso turinys daugelyje aukštųjų Lietuvos mokyklų nesuformuoja pedagogo specialybę įgijusiems absolventams motyvacijos, skatinančios savo ateities darbinę veiklą susieti su bendrojo lavinimo mokykla.

LITERATŪRA

- Aramavičiūtė, V. Vyresniųjų mokinių dvasingumas globalizacijos iššūkių kontekste. *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis*, 2010, t. 33.
- Barkauskaitė, M.; Motiejūnienė, E. Mokymosi motyvacijos problema ir jos sprendimo galimybės. *Pedagogika*, 2004, t. 70.
- Butkevičienė, E. Mokymosi suaugusiųjų mokymo centruose veiksniai ir motyvai. *Pedagogika*, 2002, t. 59.
- Butkienė, G.; Kepalaitė, A. *Mokymasis ir asmenybės brendimas*. Vilnius: Margi raštai, 1996.
- Dollard, J.; Miller, N. *Personality and Psychotherapy*. New York: McGraw-Hill, 1950.
- Dolto, F. *When Parents Separate*. Boston: David R. Godine Pub, 1997.
- Jovaiša, L. *Edukologijos pradmenys*. Šiauliai: ŠU leidykla, 2001.
- Kievišas, J. *Dvasingumas žmogaus pasaulyje*. Vilnius: Pedagogika, 2009.
- Martišauskienė, E. *Paauglių dvasingumas kaip pedagoginis reiškinys*. Vilnius: VPU leidykla, 2004.
- Navickienė, L.; Karalienė, S.; Navickas, A.; Piličiauskas, A. *Grožio ir gėrio link: Pilietiškumo ir demokratinių vertybių ugdymas taikant inovatyvius metodus*. Vilnius: Ciklonas, 2007.
- Oleksiuk, O. *Konceptualūs asmenybės dvasingumo formavimo meno srityje pagrindai: Dvasingumas žmogaus pasaulyje*. Vilnius: VPU leidykla, 2009.
- Paliukaitė, N. Būsimojo mokytojo mokymosi motyvacija: psichologiniai parametrai. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 2005.
- Pedagoginio dvasingumo link: Susitikimai su Albertu Piličiausku*. Sudarytoja L. Piličiauskaitė-Navickienė. Vilnius: Margi raštai, 2012.
- Piličiauskas, A. *Muzikos pažinimas*. Vilnius: LAMUC, 1998.
- Piličiauskas, A. *Pedagoginės aktualijos Piličiausko akimis* [interaktyvus]. Nr. 3, 2005. Prieiga per internetą: <http://www.piliciauskas.lt/PAPA> [žiūrėta 2013 08 26].
- Piličiauskas, A. *Pedagoginės aktualijos Piličiausko akimis* [interaktyvus]. Nr. 4, 2005. Prieiga per internetą: <http://www.piliciauskas.lt/PAPA> [žiūrėta 2013 08 26].
- Psichologijos žodynas*. Sudarytojas R. Augis. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1993.
- Ugdymo dvasingumas*. Sudarytojas J. Kievišas. Vilnius: Edukologija, 2012.

PRIEDAS

Pedagoginiu dvasingumu grindžiami ugdymo principai

- ♦ Dabartinė situacija mokykloje ir visuomenėje – tai dešimtmečiais modeliuota pasekmė, kurią iš esmės gali pakeisti tik kitas mąstymas ir vaizduotė, veiksmai ir metodai, ugdymo turinys ir vertybės.
- ♦ Būtina atsisakyti savitikslių žinių ir gebėjimų teikimo ugdytiniams, nes šios vertybės neformuoja harmoningos asmenybės, o neretai ją netgi žaloja.
- ♦ UNESCO dokumentuose, reglamentuojančiuose švietimo kaitos prioritetus, akcentuojamas visaapimantis ugdymas, aprėpiantis pažintinę, motorinę, jausminę ir dorinę asmenybės puses, t. y. reikalaujama mokant auklėti, o auklėjant mokyti. Tad pamokos ugdomąją veiklą tikslinga išrūšiuoti pagal keturis ugdomuosius ketinimus: pažintinius ugdomuosius (PUK, aprėpiančius perteikiamų žinių sritį), motorinius (MUK – visa, kas susiję su praktinių įgūdžių sfera), jausminius (JUK – išgyvenimų, emocijų skatinimas) ir dorinius (DUK – dorovinių, tautinių, pilietinių, demokrati- nių ir kt. vertybių puoselėjimas).
- ♦ Įgyvendinant visaapimantį ugdymą privalu atsisakyti vilties išauklėti vaiką, paauglį ar jaunuolį visam jo gyvenimui, nes tai tęstinis procesas.
- ♦ Vertybių puoselėjimas yra nenutrūkstamas procesas, o asmenybės auklėjimas ir savi-aukla – ugdytojo ir ugdytinių nuolatinio budėjimo ir atitinkamų pastangų būtiny- bė, grindžiama žmogiškąja Meile, tvirtu Tikėjimu ir Viltimi.
- ♦ Poreikis nuolatiniam asmenybės tobulėjimui (saviauklai) yra dvasinio augimo – pa- kilimo iš pasitaikančių būties klaidų ar nuosmukių – prielaida.
- ♦ Saviauklą stiprina įsisąmoninta gyvenimo tikslo samprata, kurią būtina pradėti puoselėti nuo ankstyvosios vaikystės ir, atitinkamai adaptuojant jos turinį, reikia tobulinti visą gyvenimą. Nuolatinis siekis tobulėti keičia būties tikslo turinį, o šis – stiprina saviauklos poreikį.
- ♦ Labai svarbu skatinti, provokuoti ugdytinį mąstyti ir kuo giliau pajusti teigiamų dorovinių ir neigiamų amoralių situacijų esamybę ir apsuptį. Be mąstymo piliečio neišugdysime, nes jis nesupras pareigos, atsakomybės ar aukojimosi prasmės.
- ♦ Nesitikėjime šimtaprocentinio auklėjamųjų pastangų efektyvumo, nes veikiant daugeliui priežasčių galimi – suprantami ir pateisinami – puoselėjamų vertybių nei- gimo, t. y. jų atmetimo, atvejai.
- ♦ Daugumai mokinių pažinti patį save yra viena įdomiausių užduočių.

- ♦ Gerai pažindamas savo auklėtinių vertybines orientacijas mokytojas ugdymo procese privalėtų remtis dvasingaisiais mokiniais, t. y. „Šiaurės ašigalio gyventojais“.
- ♦ Dvasingieji auklėtiniai reikšmingi net ir tais atvejais, kai jie suklumpa nelygiame kasdienybės kelyje: juk jie liudija ne tariamą šventumą, o visiems mums būdingą žmogiškumą.
- ♦ Svarbu drąsinti pasyviuosius dorovingus ugdytinius, kad šie taptų pilietiškai angažuoti, principingesni, nepakantūs blogiui ir „nekaltam“ abejingumui, nes pagrindinis ugdytojo siekis – didinti dvasingųjų, t. y. altruistiškai nusiteikusių, mokinių skaičių.
- ♦ Žmogaus prigimtis, įveikusi ankstyvosios vaikystės egoistinius instinktus, savo esme užkoduota Gėriui, bet ne Blogiui.
- ♦ Būtina iš esmės keisti ugdymo taktiką, prioritetą teikiant pozityviems gyvenimo pavyzdžiams, gėrio ir grožio išaukštinimui, drauge menkinant Blogio patrauklumą, baimę, neapykantą keičiant visa nugalinčia meile ir pasitikėjimu ugdytinio žmogiškąja prigimtimi.
- ♦ Į destruktivyvų elgesį linkę klasės mokiniai savo poelgiais nuolat liudija ir iliustruoja atstumiančiojo blogio pavyzdžius.
- ♦ Bendraamžių pavyzdys – teigiamas ar neigiamas – yra įtaigesnis už suaugusio žmogaus (mokytojų, tėvų, šeimos narių) žodinius raginimus. Juk tarp „abiejų ašigalių gyventojų“ vyksta vertybinė priešprieša (atvira ar paslėpta), atidžiai stebima klasės auklėtojo, kurio asmenybės įtaigumas ir gebėjimas bendrauti didele dalimi lemia šio auklėjimo(si) sėkmę bei rezultatus.
- ♦ Kiekvienas mokinys bent vienoje veiklos srityje yra gabus, unikalus. Jis taip pat turi bent keletą teigiamų charakterio bruožų ir asmenybės savybių, tad prigimtinis mokinio teigiamas išskirtinumas ir yra patikimiausias pagrindas, į kurį mokytojas privalo remtis, norėdamas vaiką mokyti ir auklėti.
- ♦ Į mokinius reikia žvelgti ne kaip į vientisą „pilką masę“, o, atvirksčiai, būtina stengtis joje išžvelgti kiekvieno vaiko individualumą ir išskirtinumą.
- ♦ Mokytojas privalo nuoširdžiai mylėti visus mokinius, ne vien tik tuos, kurie daugiau nusipelnę, bet ir tuos, kuriems labiausiai reikia Meilės.
- ♦ Alternatyvių ugdymo principų diegimas bus lengvesnis, jei visa klasė (mokykla) bendruomenė apsispręs „nuvalyti subjaurotą tarpusavio santykių lentą, kad joje galėtų fiksuoti naujo turinio, liudijančio meilę ir pagarbą, toleranciją ir pagalbą artimui, faktus“.
- ♦ Istoriskai paveldėtas skaudus tarybinės ideologijos palikimas, netolimoje praeityje skatinęs kiekviename žmoguje ieškoti klasinio priešo, raginęs išsaugoti nesibaigiančios kovos būseną, to meto gyventojų sąmonėje paliko gilią žymę.

- ◆ Meilės poveikyje ugdytinis mano esąs mokytojo šalininkas, jo bendramintis, kurį – vaikui šito nežinant – mokytojas kviečia dalyvauti slaptame projekte, skirtame vaiko deformuotoms vertybėms koreguoti arba susiformavusioms „antivertybėms“ šalinti.
- ◆ Siekiant panaikinti vieno mokinio neigiamos elgsenos bruožą, svarbu galvoti ir apie likusius mokinius, kad šie mokytųsi iš svetimų, bet ne savų klaidų.
- ◆ Modeliuodamas auklėjamąjį poveikį, ugdytojas visiškai neužsimena apie neigiamas vaiko asmenybės savybes (tinginystę, prasivardžiavimą, tyčiojimąsi iš kito žmogaus...), bet visus klasės mokinius (šeimos narius) skatina mąstyti apie tokius teigiamus charakterio bruožus (gebėjimus, įpročius, įsitikinimus), kurie natūraliai šalina deformuotas vertybes, aktyvina jų korekcijos procesą. Tai – vertybinių orientacijų puoselėjimo taktika „auklėjimas pozityvumu“, skatinanti mąstyti apie vertybes, kurios asmenybę turėtų traukti, o ne atstumti.
- ◆ Remdamiesi ugdytinio stipriomis teigiamomis asmenybės savybėmis, stipriname silpnąsias teigiamas ir puoselėjame trūkstamas teigiamas, kurios natūraliai savo esme naikina silpnąsias neigiamas ir slopina stipriąsias neigiamas savybes.
- ◆ Tinkamiausia vertybių puoselėjimo ir deformuotų įsitikinimų korekcijos forma galėtų būti diskusijos (ypač klasės valandėlių metu).
- ◆ Diagnostinis, taip pat ir auklėjimo procesas gali sėkmingai vykti tik tuomet, kai mokiniai pasitiki mokytoju, neabejoja jo geranoriškumu, mato paties pedagogo nuoširdų troškimą toliau tobulėti, tiki jo atvirumu, nes:
 - su mokiniais reikia daugiau diskutuoti, o diskutuojant – pateikti kuo didesnę požiūrių, nuomonių ir vertybių spektrą;
 - svarbu skatinti mokinius klausti, nebijoti patiems pateikti atsakymus, tik po to pedagogui išsakyti nuoširdžius savo komentarus ir papildymus (UNESCO tyrimai rodo, kad totalitarinių valstybių piliečiai „klausimų neturi“: jie bijo klausti, nes gali apsijuokti; įsitikinę, jog egzistuoja vienintelė tiesa, nepripažįstanti jokių alternatyvų ar skirtingų nuomonių, ir pan.);
 - mokinių atsakymai gali būti ir klaidingi, tačiau jų klausimai – visada teisingi, todėl mokytojas privalo mokyti ir skatinti vaikus pateikti klausimus apie visa, kas juos jaudina (juolab kad pateikti protingą klausimą nėra lengva).
- ◆ Vertybių ugdymas sietinas su šių dienų mokiniais ir dabartinais, bet ne buvusiais ar būsimais jų interesais, gyvenimo aktualijomis.
- ◆ Reikšminga siekti, kad asmenybės ugdymo procesas vyktų Tiesos ir Teisingumo, Gėrio ir Meilės erdvėje.

- ◆ Pagrindinis pedagogų profesinės veiklos principas – Pedagoginis dvasingumas (PD), kurio esmę sudaro nuoširdi Meilė (M) ugdymo partneriui, papildyta išmintingu, gera linkinčiu reiklumu (R).
- ◆ Sąvoka „ugdymo partneris“ vienija visus ugdymo institucijos (mokyklos) bendruomenės narius: ugdytinius bei jų tėvus, mokytojus, administraciją. Nepripažįstant šio principo reikšmės ir netaikant jo savo praktinėje veikloje neįmanoma įsivaizduoti sėkmingo mokytojo darbo. Todėl galima teigti, kad vienintelis metodas, kuris tinka dirbant su bet kokio amžiaus vaikais ir bet kokio dalyko pamokoje – meilė mokiniui, dalykui, profesijai. Pagrindinis šio „metodo“ įgyvendintojas turi būti klasės auklėtojas – mokyklos bendruomenės „šviesa ir druska“.
- ◆ Kryptingą asmenybės auklėjimą mokykloje protinga pradėti nuo pirmos arba bent nuo penktos klasės.

Pedagogical spirituality: an innovative strategy of successful education

SUMMARY. This text focuses on the conception of Pedagogical spirituality, formulated by the influential Lithuanian music educator Albertas Piličiauskas, and the innovative strategy of education that is based on it. By defining Pedagogical spirituality, analysing the influence of love as a universal value for the process of upbringing, and listing the innovative principles of education promoting not only to teach but also to nurture the pupil, the aim of applying Pedagogical spirituality in the process of education is revealed.

Pedagogical spirituality is a new concept and it emphasises the relevant position of a teacher: he or she should not only be moral but also spiritual, i.e., not only honestly fulfil his or her duties, comply with the law, and respect the universal values, but also altruistically work to the benefit of the people. Thus, according to Piličiauskas, Pedagogical spirituality comprises of the sum of the internalised moral ideals and its active and altruistic propagation within society; or in other words, Pedagogical spirituality is the sum of Love and Wise strictness.

By comparing the insights of A. Piličiauskas with philosophical, psychological, musicological and pedagogical concepts and the main documents of the reform of education, this article presents innovative recommendations for secondary education based on Pedagogical spirituality.

KEYWORDS:

spirituality, pedagogical spirituality, principles of education, strategy of education, universal values, Love, motives, motivation.